

B 52.118. Jlg
Helyi gyűjtemény

KATONA JÓZSEF

* SZINHÁZ *

Helyi gyűjtemény

H. MÁRJÁS MAGDA

**NYISS
AJTÓT,
HA
KOPOGTATNAK**

KECSKEMÉT

1962 — 63

Nyiss ajtót, ha kopogtatnak

Balla Jani, a kövesi parasztfiúból lett kőműves Pesten, az új lakótelep építkezésén dolgozik. Ugyanott segédmunkás Rózsi is, a 18 éves szép cigánylány. A fiatalok megszeretik egymást. Jani egyetlen bánata, hogy idegenben él. Vágyódik haza s e vágyódása csak erősödik, mikor Gábor bácsi, a kövesi tanácselnök is hazahívja. Rózsi szorongva gondol rá, vajon befogadják-e Jani családjába. Gábor bácsival Erzsi is megérkezik. A fiú meglepve fogadja régi hűtlen szerelmét, aki miatt Pestre jött, de már hidegen hagyja annak mesterkedése a közeledésre. Be is vallja neki kit szeret. Erzsi sértett felháborodással távozik. Jani elhatározza, nem vár tovább, hazaviszi Rózsit.

Erzsi amint megérkezik, Ballaékhöz siet a hírrel, miféle lányt választott Jani, de váratlanul a fiú is megérkezik Rózssal. A fogadtatási fagyos, csak Róza néni, Jani anyja enyhül meg, látva a fiatalok őszinte szerelmét. Legellenségesebb Ilon, a sógorasszony s férjét Sándort is maga melé állítja. Ilon azon töri a fejét, mint szabadulhatna meg a cigány rokontól. Végleg akkor szánja el magát a cselekvésre, mikor kiderül, a tsz cigány-házaspárja éppen mellettük vásárolt telken akar házat építeni. Tettehez Erzsi adja az ötletet. Éjjel árokba kell vetni a téglákat, abból majd megértük — remélhetően Jani is —, hogy cigány a cigány-sorra való. Míg a fiatalok gyanútlanul álmodoznak jövőjükéről, végre is hajtják tervüket.

Reggel Ilon úgy intézi, hogy Rózsi fedezze fel tettüket. Ez sikerül is. Rózsi kétségbeesve támad Ilonra, aki gyűlölködve még a szomszéd Böskét is csatasorba állítja a „tetves cigányok” ellen. Rózsi megsebzett lélekkel most már csak távozni akar vissza a városba és mikor a nehezen összekuporgatott házravalót sirató cigány-házaspár vádjait is meghallja, nekik ad igazat. Nincs más út, boldogságát nem keresheti Jani otthonában. Erzsi arra akarja rávenni, egyedül menjen el, de Jani nem engedi el szerelmese kezét. Sándor csak most, a szegyénteljes tett után ocsudik. Megrendíti üccse számonkérése is, aki a tanácsstag lelkiismeretét ébreszti benne. Most már szembefordul feleségével s vissza is tartaná a fiatalokat, de késő. Jani már csak a tanácselnök ígéretében bízik, hogy egyszer mégis csak hazajöhet a saját házat megépíteni. Sándor megszégyenülése teljes, mikor látnia kell, hogy a cigány-párt saját brigádjá segíti bajában. Nem tehet most már mást, ő is a segítők közé áll, helyreállítani felesége rombolását.

H. MÁRJÁS MAGDA

KÖNYVTÁRTULAJDÓSA
81.474
KÉCSKEMÉT-VÁROS

**KÖTELESSÉGEM
VOLT...**

Ha megkérdezik tőlem, mi késztetett a Nyiss ajtót, ha kopogtatnak című drámám megírására, egy szóval felelhetek: az élet.

Napjaink politikai, gazdasági, technikai forradalmával együtt a lelkek forradalma is napirendre került. A társadalmi elnyomás megszűnt, a felemelkedés lehetősége mindenki számára új helyzetet teremtett, de az új helyzettel együtt nem mindig egyidejűleg újult meg az évszázadok alatt megnyomorított emberi lélek.

Nincs ezért író számára izgalmasabb feladat, mint e megújulás pillanatát meglesni, mint megragadni annak a kornak legégetőbb kérdéseit, amelyben él, s nincs nagyszerűbb, mint segíteni e megújulást akár a legcsekélyebb mértékben is.

Már érlelődött bennem a dráma, s ifjú hőseinek alakjával vitáztam napról napra, amikor pár soros napihír arról értesített, hogy valahol egy faluban a házat építő cigányok tégláit árokba vetették a szomszédok, nehogy kénytelenek legyenek velük egy utcában lakni.

E pár soros hír megrázott és eldöntötte a vitát. Győzelmes hőseim kérelhetetlenül íróasztal mellé parancsoltak s életet követeltek maguknak.

Nem volt bennem félsz, habár — ezúttal először — több felvonásra terjedő mondanivalót kellett papírra vetnem és úgynevezett „kényes kérdést” választottam drámám témájául, eleget tettem a követelésnek.

Jani és Rózsi, a két fiatal most már a színpadról, élőszóval ébresztgethetik a becsületes emberek lelkiismeretét, s a módszeresen belénk nevelt, de társadalmunktól annyira idegen faji előítéllettel szemben felvehetik a harcot, küzdhetnek igazságunkért.

Milyen eredménnyel? Ez nem rajtuk áll. Magakra vesznek, ha választott szószólójuk hangja még nem eléggé messzehangzó, de félniök nincs miért. Ügyük amúgy is győzedelmes. Társadalmunk ereje, erkölcsének fölénye a régiivel szemben a biztosíték rá.

Hát akkor? — Kérdezhetné a néző. — Akkor minek?

Elmondottam már: Kötelességem volt. S ha a tetszés jeléül talán összeverődnek majd előadás után a tenyerek, e legnagyobb jutalmat nem magamért, nem öértük fogadom majd végtelen örömmel, hanem mindnyájunkért.

A taps annak a társadalmi igazságnak szól majd, melynek fényében a dráma — jól-rosszul — született s melyet magunkénak vallunk akkor is, ha e fénytől kápráztatva néha még csetlünk-botlunk.

H. MÁRJÁS MAGDA

BORCSA ISTVÁN

UDVAROS BÉLA

MÁRTON ALADÁR

H. MÁRJÁS MAGDA:

NYISS AJTÓT, HA KOPOGTATNAK

Színmű 3 felvonásban.

SZEREPLŐK:

Balla János	FEKETE TIBOR
Ráczi Rózsi	BILICSI MÁRIA
Özv. Balláné, Róza néni	MOJZES MÁRIA
Balla Sándor	GYULAY ANTAL
Ilon, a felesége	GÖNDÖR KLÁRA
Ferkó, a kisiuk	* * *
Erzsi	BALOGH RÓZSA
Kerekes Gábor, tanácselnök ...	JÁNOKY SÁNDOR
Kevi Zsiga	MAJOR PÁL
Piros, a felesége	KOVÁCS MÁRIA
Kata	VÁRHEGYI TERÉZ
Böske néni	BORBÍRÓ ANDREA
Gyula	SZALMA SÁNDOR
Imre bácsi	BUDAI LÁSZLÓ
Veréb	MEZEY LAJOS
Díszlettervező:	Jelmeztervező:
BORCSA ISTVÁN	MÁRTON ALADÁR

Rendező:
UDVAROS BÉLA

GYULAY ANTAL, GÖNDÖR KLÁRA, FEKETE TIBOR, MOJZES MÁRIA,
BILICSI MÁRIA

GYULAY ANTAL, MOJZES MÁRIA, FEKETE TIBOR

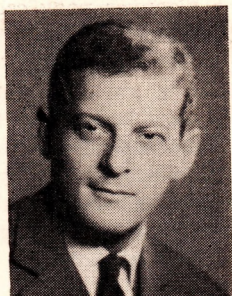
BORBIRO ANDREA

BALOGH RÓZSA

MEZEI LAJOS

MAJOR PÁL

GÖNDÖR KLÁRA, GYULAY ANTAL

A „Nyiss ajtót, ha kopoqtatnak“ e. dráma kecskeméti bemutatója elé

Körülbelül egy évvel ezelőtt történt, hogy H. Márjás Magda átadott színházunknak egy szerény dossziét — benne az első egész estét betöltő színművét. Elolvastuk, műsorra-tűztük s még az évad végén Baján bemutattuk. A „próba” sikerült, a bajai közönség nagy szeretettel fogadta a tehet-séges drámaíró művét. Igazi színházi hangulatot tudott teremteni és a nézőtéren az előadás alatt gyakran tanúi voltunk annak a bizonyos nagy csendnek, mikor a színpad és a közönség önfeledten egymásra talál. A mai élet egy sokáig elhallgatott „kényes” kérdése került itt lakkozás, szépítés nélkül a közönség elé. A cigánykérdés. Mert ilyen akkor is van, ha keveset beszéltünk róla eddig. De a drámaíró néha előbb jelentkezik, mint a közéletünk más fórumai. H. Márjás Magda *egy cigánylány* drámai sorsát eleveníti fel a szívünkhöz szólóan, érzelmeinkre hatva. A *Valóság* 1962. 6. számában *Turóczi Károly* nagyszabású elemző cikke is a cigánykérdéssel foglalkozik.

*

„A cigányok jelenlegi létszámát különböző források általában 2—3 millióra becsülik, közülük mintegy 1 millió Európa területén él. Európában a legtöbb cigány a balkáni országokban és hazánkban található. A magyarországi cigányság összlétszáma megközelítőleg 180—200 ezer körül mozog. A legutóbbi időkig egész életmódjukra, életfelfogásukra, együttélési formáikra a merev konzervativizmus, a külső környezetüktől való erős elzárkózás volt jellemző. Ennek legfontosabb oka a feudális, majd kapitalista Európa súlyos előítéletekkel, faji megkülönböztetésekkel terhelt, a cigányokat a társadalomból kiközösítő magatartása volt.

A XV. századi feudális Európa uralkodói és népei — köztük Magyarország is — kezdetben barátsággal fogadták a Balkán felől nagyobb csoportokban beáramló cigánytörzseket. Hazánkban először 1438-ban Zsigmond királytól kaptak letelepedési engedélyt a Balkán felől beáramló cigánytörzsek.

A cigányságnak ez a kedvező fogadtatása csakhamar visszajára fordult. A nomadizáló, vándorláshoz szokott cigánytörzsek nehezen illeszkedtek be a feudális hierarchia rendszerébe. Hamarosan Európa-szerte kíméletlen üldözteség, társadalmi kivetettség lett az osztályrészük. A legtöbb európai országban — ahol csak megjelent a cigányság — a XV. század végétől kíméletlenül üldözték őket. A feudális állam és egyház egységesen és intézményesen lépett fel a cigányokkal szemben és a középkori inkvizíció minden eszközét felhasználta megfélemlítésükre, kiirtásukra.

Az állandó üldöztetés és törvényenkívüliség lehetetlenné tette az asszimilációt, azt, hogy a számukra szokatlan folyamatos termelőmunkával megbarátkozzanak, leteljedjenek.

Magyarországon a cigánykérdés „rendezésének” legmegalázóbb évtizedei a két világháború közötti időszakban, a Horthy-fasizmus évei voltak.

A második világháború utolsó éveiben — különösen a német megszállás után — a magyar fasiszták körében egyre inkább az a nézet került előtérbe „a cigánykérdés végleges megoldását” illetően, hogy a magyarországi cigányságot is deportálni és koncentrációs haláltáborokba kell szállítani. A deportálások 1944 őszén helyenként meg is kezdődtek, s a magyarországi cigányságot a felszabadulás mentette meg a halálos ítélet végrehajtásától.

A magyarországi cigányságot — társadalmi beilleszkedésének jelenlegi állapota szerint — három fő csoportra oszthatjuk:

1. BEILLESZKEDETT CIGÁNYSÁG. A cigányoknak nem egészen egyharmada tartozik ebbe a csoportba. Életviszonyaikat tekintve elérték a lakosság általános gazdasági és kulturális színvonalát. Teljesen felhagytak régi életmódjukkal.

2. BEILLESZKEDÉSBEN LEVŐ CIGÁNYOK. Számuk megközelítőleg azonos az első csoporthoz tartozókéval. A cigányságnak ez a rétege külön telepeken lakik. Gazdasági és kulturális téren lényegesen lemaradtak az előző csoporttól és az ország lakosságától. Ezek többsége is dolgozik. Kéves kivételtől eltekintve szakképzettséget egyáltalán nem igénylő munkaterületeken helyezkedtek el. Munkahelyüket gyakran változtatják. Kulturális színvonaluk igen alacsony.

3. BE NEM ILLESZKEDETT CIGÁNYOK. Számarányuk a hazai cigányságon belül átlagosan 40%-ra tehető, de egyes vidékeken a 60—70%-ot is eléri. Életviszonyaik messze elmaradnak a többiekéhez képest. Még ma is erős befeléfordulás, régi életmódjukhoz való makacs ragaszkodás jellemzi őket. Általában máról holnapra élnek. Többségük írástudatlan. Nemcsak maguk, de gyermekeik kulturáltabb emberré formálása (iskolába járatás) érdekében sem mutatkoznak törekvőbbnek.

A cigánysággal szembeni előítéletek a legkülönbözőbb formában és területeken jelentkeznek. Ebből a szempontból azt a három fő területet kell kiemelniük, amelyek meghatározzák a cigányság asszimilációjának, társadalmi beilleszkedésének sikerét vagy sikertelenségét. Ezek: 1. a cigányságnak a folyamatos termelőmunkába való bekapcsolása, 2. az állandó és végleges letelepedés feltételeinek biztosítása, 3. a cigányság és főként a cigányfiatalok iskoláztatása, az átlagos kultúr színvonal emelése. Ezeknek a feladatoknak a végrehajtása áll vagy bukik a hazai cigányság jövője.”

*

H. Márjás Magda a művészet forró eszközeivel küzd azért, amit a tudós a tények és adatok józan megvilágításában tár a közönség elé.

S. O.

KOVÁCS MÁRIA

BILICSI MÁRIA

VÁRHEGYI TERI

elenetek
az előadásból

FEKETE TIBOR, BILICSI MÁRIA

JÁNKY SÁNDOR, FEKETE TIBOR

1971 AUG 14

Ára: 1.50 Ft

Készült a
Köznevelési és
Tudományügyi Minisztérium

ÁRANKÉZÍRTÉK

Készült 1500 példányban $\frac{3}{4}$ (A/5) iv terjedelemben
az MNOSZ 5601—59. és 5602—55. sz. szabványok szerint
Szerkeszti: Siklós Olga

63. 473 BNYV Kecskemét — Fk.: Nádasy Ferencné

KÖNYV-ÉRTÉKELÉSI ÉS KÖNYV-ÁRANKÉZÍRTÉK